

Uppgift 1 – argumenterande uppgift

Livsstil och köpvanor

I artikeln ”Sopdykarna kan leva gott på vårt överflöd” av Elin Lindman (*Sydsvenskan* 2011-02-27) intervjuas några ungdomar som menar att det är fel att producera saker och sedan kasta dem. Andra tycker att det är bra med dagens konsumtion eftersom den skapar välstånd. Är det positivt eller negativt att handla varor som vi gör idag?

På en webbplats om livsstil och konsumtion debatteras dagens köpvanor. Skriv ett debattinlägg som kan publiceras på webbplatsen. Syftet är att väcka allmänhetens intresse för frågan och att övertyga läsarna.

Ta ställning till om dagens konsumtion av varor är positiv eller negativ. **Argumentera** utförligt för din åsikt. **Presentera** något från Lindmans artikel som är relevant för din argumentation. Tänk på att dina läsare inte har läst artikeln.

Rubrik: **Livsstil och köpvanor**

Skriv 300–700 ord. Tänk på att redovisa källan när du refererar från en text.

Beskrivning av uppgiften

Uppgiften behandlar ämnet dagens konsumtionsvanor och livsstil. Texten ska utformas som ett debattinlägg och syftet är att väcka allmänhetens intresse för frågan samt att övertyga läsarna. Ett debattinlägg är inte en avgränsad genre, men för att vara anpassad till kommunikationssituationen bör lösningen innehålla en tes och relevanta argument i förhållande till den. Lösningen kan fungera som ett debattinlägg även om argumentationen inte är väl underbyggd, men eleven måste uttrycka sin åsikt i frågan och i någon mån motivera den. Debattinlägget är tänkt att publiceras på en webbplats med en bred målgrupp, och därmed bör språket vara ledigt men vårdat. Språket bör även anpassas till den argumenterande text-typen genom exempelvis åsiktsuttryck och värderande formuleringar.

Enligt uppgiftsinstruktionen ska eleven ta ställning till om dagens konsumtion är positiv eller negativ. Utprövningar har visat att många elever föredrar att uppehålla sig kring konsumtion av just livsmedel, men det finns inget i instruktionen som begränsar ämnet till just det. En lösning på nivå E behöver inte innehålla en entydig tes men elevens åsikt i frågan måste framgå. För de högre nivåerna inom aspekten Innehåll krävs dock ett tydligt ställningstagande. Relevanta motargument kan vara berikande men är inte ett krav för någon nivå inom aspekten.

I lösningen ska något från Lindmans artikel presenteras. Om artikeln inte återges på ett helt rättvisande sätt är det acceptabelt på nivå E inom aspekten Innehåll. Även på nivå C kan smärre felaktigheter i återgivningen accepteras förutsatt att det mer centrala innehållet i artikeln återges rättvisande. Avgörande för bedömningen är hur väl valda de refererade partierna är och deras relevans i förhållande till innehållet som helhet, samt hur tydligt tesen drivs med underbyggda argument. Hänvisningen till Lindmans artikel ska skrivas på ett sådant sätt att källtexten blir spårbar.

För nivå A ska lösningen på en åldersadekvat nivå innehålla ett tydligt ställningstagande som underbyggs av effektiva argument, vilka ger självständiga och relevanta perspektiv på ämnet. Lösningar som når den högsta nivån kan till exempel innehålla en insiktsfull argumentation som rör konsumtion i vidare bemärkelse eller som tar upp perspektiv som berör både individ och samhälle.

Bedömningsmatris, svenska 1 – argumenterande inlägg

Aspekter	F	E	C	A
Innehåll Innehållslig relevans och komplexitet samt kritisk läsning utifrån kommunikations-situationen		Debattinlägget innehåller en i huvudsak självbärande argumentation i vilken något från källtexten presenteras. I sin text skiljer eleven på egna och andras tankar, och källhänvisning finns om än inte helt fullständig.	Debattinlägget innehåller en självbärande och utvecklad argumentation i vilken något relevant från källtexten återges på ett i huvudsak rättvisande sätt. Källhänvisningen är infogad i texten.	Debattinlägget innehåller en effektiv argumentation som ger självständiga och relevanta perspektiv på ämnet eller i förhållande till källtexten. Det som presenteras från källtexten är rättvisande återgivet och relevansen framgår tydligt.
Disposition Organisation av stoff samt textbindning utifrån kommunikations-situationen		Texten är sammanhängande och uppvisar enkel textbindning.	Texten är tydligt disponerad genom att den utmärks av i huvudsak logisk organisation av stoffet och funktionell textbindning. Dessutom ska styckeindelningen till övervägande del vara rimlig och inramningen fungerande.	Texten är väldisponerad genom att den utmärks av logisk organisation av stoffet, balans mellan olika delar, korrekt styckemarkering och välfungerande inramning.
Språk Språklig säkerhet och komplexitet samt stilistisk anpassning utifrån kommunikations-situationen		Språket är enkelt, men i huvudsak anpassat till skriftspråkets normer för språkriktighet. Stilen är delvis anpassad till kommunikations-situationen.	Språket är varierat och delvis välformulerat samt anpassat till skriftspråkets normer, även om vissa avvikelser kan förekomma. Stilen är anpassad till kommunikations-situationen.	Språket är säkert och välformulerat, även om någon mindre lyckad formulering eller normavvikelse kan förekomma. Stilen är väl anpassad till kommunikations-situationen.

Bedömningsmatris, svenska som andraspråk 1 – argumenterande inlägg

Aspekter	F	E	C	A
Innehåll Innehållslig relevans och komplexitet samt kritisk läsning utifrån kommunikations-situationen		Debattinlägget innehåller en i huvudsak självbärande argumentation i vilken något från källtexten presenteras. I sin text skiljer eleven på egna och andras tankar, och källhänvisning finns om än inte helt fullständig.	Debattinlägget innehåller en självbärande och utvecklad argumentation i vilken något relevant från källtexten återges på ett i huvudsak rättvisande sätt. Källhänvisningen är infogad i texten.	Debattinlägget innehåller en effektiv argumentation som ger självständiga och relevanta perspektiv på ämnet eller i förhållande till källtexten. Det som presenteras från källtexten är rättvisande återgivet och relevansen framgår tydligt.
Disposition Organisation av stoff samt textbindning utifrån kommunikations-situationen		Texten är sammanhängande och uppvisar enkel textbindning.	Texten är tydligt disponerad genom att den utmärks av i huvudsak logisk organisation av stoffet och funktionell textbindning. Dessutom ska styckeindelningen till övervägande del vara rimlig och inramningen i huvudsak fungerande.	Texten är väldisponerad genom att den utmärks av logisk organisation av stoffet, balans mellan olika delar, korrekt styckemarkering och fungerande inramning.
Språk Språklig säkerhet och komplexitet samt stilistisk anpassning utifrån kommunikations-situationen		Språket är begripligt, dvs. innehållet kan förstås utan alltför stor ansträngning, och det är i huvudsak anpassat till skriftspråkets normer för språkriktighet. Stilen är i någon mån anpassad till kommunikations-situationen.	Språket är tydligt och har viss variation. Kommunikationen fungerar överlag väl, dvs. språkliga normavvikelser får förekomma förutsatt att förståelsen inte hindras. Stilen är delvis anpassad till kommunikations-situationen.	Språket är varierat och kommunikationen fungerar väl, även om språket inte behöver vara genomgående normenligt. Stilen är anpassad till kommunikations-situationen.

Exempel på elevtext och bedömningskommentar – uppgift 1: Livsstil och köpvanor

Svenska 1

Livsstil och köpvanor

Vad krävs för att människor ska inse vikten av att förändra sin livsstil, sitt förhållande till mat och sina köpvanor? Många ser med avsmak på de så kallade *sopdykarna* som på eget bevåg samlar in fräscha matvaror som slängts i sopporerna, men är inte dagens överkonsumtion minst lika osmaklig?

Jag tycker det är intressant, mycket intressant, att just sopdykningen i sig är det som diskuteras när man talar om sopdykning. Kanske låter det som en självklarhet men det tycker inte jag och jag tror att många håller med mig i det här. Vad är det som triggar sopdykningen? Vad är det som får människor att vilja rota igenom containrarna utanför de lokala mataffärerna? Och varför är det ens möjligt, varför ligger det fräscha matvaror slängda där överhuvudtaget? Det är de här frågorna vi borde ställa. Det är de här frågorna de som ägnar sig åt sopdykning försöker väcka när journalister kommer för att intervjua dem, men gång på gång blir de ignorerade. Gång på gång är det frågorna om huruvida sopdykning är lagligt eller inte som ställs och diskuteras i media. De sopdykare som intervjuas berättar så ofta om hur sjukt det är att bra mat slängs, om hur *”Kapitalismens brister blir tydliga när man står i en container full med bra mat”* som Cecilia Lundqvist berättar för Elin Lindman när hon intervjuas för en artikel (*Sopdykarna kan leva gott på vårt välstånd*, 2011-02-27, Sydsvenskan). Men det är inte det jag hör människor prata om – man talar om själva företeelsen istället för de bakomliggande orsakerna.

Alla som inte är barn eller oerhört ignoranta borde kunna inse att det finns negativa aspekter av det konsumtionsamhälle vi lever i idag. Inse att det ”habegär” som driver oss till att konsumera så till den grad att vi skuldsätter oss själva kanske på vissa punkter kan klassas som sjukligt. Inse att det till viss mån är rätt så skadligt, för såväl människan som naturen. Det är först när vi inser det, vilket jag hoppas de flesta redan gjort, som det kan ske en förändring – men det räcker dock inte för att en förändring faktiskt ska kunna äga rum. Många människor har insett att en förändring måste ske men väldigt få är villiga att genomföra den. Det krävs en förståelse för problemet och en vilja att handla för att trigga en förändring – och om inte sopdykning är ett sätt att få utlopp för sin vilja att handla så vet jag inte vad. Sopdykning i sig kanske inte är ett fullt fungerande (eller lagligt) system att förändra världen på men det är ett sätt att trigga förändringen.

Det jag vill lyfta här är den förändring som krävs av vårt förhållande till mat. Det slängs alltför stora mängder mat till följd av de höga krav samhället ställer idag, i den tidigare nämnda artikeln berättar också Andreas Fondell, butikschef på Willys i Lund, att: *”Kunderna idag är väldigt kräsen, bröd ska ha bakats samma morgon även om bästföredatumet är om en vecka och bananer får inte ha en fläck.”* Allt ska vara nytt och mängderna enorma. Något så simpelt som att förstå att bästföredatumet inte är absolut verkar för många vara svårt. Vad krävs för att människor ska sluta stirra sig blinda på de små siffrorna printade på mjölken? ”Använd dina sinnen, människa” är vad jag vill skrika över hustaken.

Innehåll

Debattinlägget innehåller en effektiv argumentation som ger självständiga perspektiv på ämnet konsumtionsvanor genom att fenomenet sopdykning problematiseras utifrån ett bredare samhällsperspektiv. Genom att sätta ljuset på orsaker till uppkomsten av fenomenet leds läsaren fram till tesen att människor måste förändra sina konsumtionsvanor och då särskilt i förhållande till livsmedel. Argumentet för själva tesen är tydligt. Eleven skriver att människors "ha-begär" är skadligt för alla och för naturen. Detta är dock inte särskilt utvecklat. Innehållet fördjupas i stället av resonemanget kring sopdykning som en katalysator för förändring. Eleven framhåller tydligt att fenomenet måste problematiseras och leda fram till en diskussion om de "bakomliggande orsakerna". Denna vinkling av frågan ger läsaren ett självständigt och relevant perspektiv och kan sporra till fortsatt debatt.

Det som presenteras ur Lindmans artikel används på ett konstruktivt sätt utifrån det övergripande syftet att övertyga. Det första citatet förstärker elevens övertygelse att sopdykning kan ses som en politisk handling i kampen mot överkonsumtion och det andra understryker budskapet att människor konsumerar för mycket. Hänvisningen är smidigt infogad och en extra förtjänst är att eleven vid det andra tillfället inte upprepar artikelns namn utan hänvisar till att den är nämnd tidigare.

Bedömning Innehåll: A. Debattinlägget är självbärande och innehåller en effektiv argumentation som kan övertyga läsaren genom att fenomenet sopdykning problematiseras och placeras i ett vidare sammanhang. Källanvändningen ger argumentationen ytterligare emfas. Därmed fungerar debattinläggets innehåll väl i kommunikationssituationen.

Disposition

Lösningen är väldisponerad. Inledningens frågor fokuserar på ämnet och får läsaren att reagera. Avslutningen innehåller en kort men emfatisk uppmaning, vilket är lämpligt med tanke på texttyp. Detta ger texten en välfungerande inramning. Stoffet är logiskt ordnat genom att varje stycke behandlar en relevant aspekt av temat, och den innehållsliga balansen är god i och med att lösningen behandlar de frågor om konsumtion och mat som ställs i inledningen. Styckena är korrekt markerade med blankrad.

Sammanhangen är lätta att följa genom god och fungerande referensbindning. Löpande i texten nämns begrepp som logiskt associeras med sopdykning: "sopor" – "förhållande till mat" – "köpvanor" – "sopdykare" – "fräscha matvaror" – "överkonsumtion" – "konsumtionssamhälle" – "ha-begär" – "vårt förhållande till mat". Sambanden i texten synliggörs även genom retorisk bindning med frågor. Dessa följs upp med formuleringar som "Det är de här frågorna de som ägnar sig åt sopdykning försöker väcka". Varierade sammanhangssignaler som "huruvida", "istället för", "såväl [...] som", "dock" och "till följd av" bidrar ytterligare till en text som är lätt att följa.

Bedömning Disposition: A. Dispositionen ger läsaren god överblick av debattinlägget. Stoffet är logiskt ordnat i innehållsligt välbalanserade stycken som ges en välfungerande inramning. Funktionell textbindning ger läsaren god vägledning i hur argumentationen kopplas till tesen. Därmed fungerar dispositionen väl i kommunikationssituationen.

Språk

Lösningens språk är väl anpassat till texttyp och publiceringsställe. Stilnivån är bitvis vardaglig, men samtidigt är ordvalet uttrycksfullt och förstärker elevens åsikt och budskap. Exempel på formuleringar som tydliggör detta är ”De sopdykare som intervjuas berättar så ofta om hur sjukt det är att bra mat slängs [...] Men det är inte det jag hör människor prata om – man talar om själva företeelsen istället för de bakomliggande orsakerna”. Eleven ställer också ett antal retoriska frågor och involverar läsaren genom inkluderande vi, som i ”Det är de här frågorna vi borde ställa”. I texten finns även andra stilistiska grepp som kontrasteffekten i ”Många människor har insett [...] men väldig få är villiga att”, och retoriska upprepningar som ”gång på gång [...] Gång på gång [...]”.

Språket är överlag säkert och välformulerat, vilket bland annat märks i skicklig variation av meningstyper, avancerade ordval och utbyggda nominalfraser, såsom ”den förändring som krävs av vårt förhållande till mat”. Idiomatiska uttryck som ”stirra sig blinda på” förstärker också intrycket av ett säkert språk. Normavvikelser, som stavfel och formfel som ”kommer för att intervjuar dem” förekommer, men påverkar inte helhetsintrycket i nämnvärd grad.

Bedömning Språk: A. Språket är säkert och välformulerat samt innehåller flera tydligt värderande och slagkraftiga uttryck som accentuerar att det rör sig om ett debattinlägg. Dessutom är meningsbyggnaden varierad och tämligen komplex. Därmed är språket och stilen väl anpassade till kommunikationssituationen.

Svenska som andraspråk 1

Livsstil och köpvvanor

Sverige är ett av världens kändaste länder när det gäller livskvalité. I många andra länder gäller det att överleva, folk äter mat, så länge det går att äta. Så gör vi inte här. Maten behöver inte bara vara god men samtidigt ska den ha ett fint utseende. Visserligen är det oerhört lyxigt om man jämför med de fattiga länderna men det är en del av människans utveckling. Dagens konsumtion av varor är positiv. Det vi måste förbättra på är hur vi ska lösa frågan om överflödet.

Dagens konsumtion av varor är positiv. Att folk i andra länder konsumerar mat på ett mycket sparsamt sätt innebär inte vi, länderna som har tillgång till kvalitetsmat måste backa och leva på samma nivå som de gör. En god och hälsosam maträtt kan få människor att må bättre, vi lever ett bättre liv och jobbar många gånger effektivare. På så sätt höjs inte bara dessa människors livskvalité men kan även hjälpa att förbättra andras liv. För att laga en god och hälsosam maträtt behöver man självklart färska ingredienser. I artikeln *"sopdykarna kan leva gott på vårt överflöd"*, Sydsvenskan 2011-02-27 citerar Elin Lindman Andreas Fondell, butikschef på Willys i Lund:

"Kunden idag är väldigt kräsen, bröd ska ha bakats samma morgon även om bästföredatumet är om en vecka och bananer får inte ha en fläkt. Dessutom ska hyllorna vara ständigt fulla och eftersom försäljningen är väldigt varierande så är det svårt att pricka in precis rätt mängd inköp av varor".

Vad som står i texten ger en bild av nutidens kund som är onödigt kräsen. Däremot måste vi ärligt erkänna att brödet som har stått två dagar är väldigt segt och har förlorat sin brödsmaak. Om de inte är nytt bakade är det inte mening att köpa sådant bröd för att sedan kasta det.

Utifrån vad Andreas Fondell har sagt ser vi tydligt att felet inte är konsumtionen utan det system man säljer varor i butikerna. Att det är svårt att mäta rätt mängd inköp av varor innebär inte att det är omöjligt att göra det. Är man inte bra på det ska man jobba på för att förbättra sig. Dessutom, enligt Lindman, ska sopdykarna ha hittat även toapapper och folköl i butikscentrarna. Är man verkligen tvungen att slänga toapapper och öl på grund av kort förbrukningsdatum?

Utöver detta behövs det inte vara två Ica-butiker som ligger bara hundra meter från varandra som det gör i X-stad centrum, och troligen i många andra ställen runt om Sverige. Finns de flera butiker i samma område har folk flera val att välja emellan, det innebär att antal kunder per butik delas. Varje butik ska vara onödigt stor och hyllorna måste vara ständigt fulla medan storleken inte alls passar antal kunder de har. Det är inte märkligt att butikerna slänger flera tusen ton mat varje år.

Innehåll

I denna lösning deklarerar eleven uttryckligen att "Dagens konsumtion av varor är positiv". Argumentet för detta är att människors liv blir bättre av hälsosam mat och då behövs färska råvaror. Eleven hävdar också att förhållandena i andra länder inte innebär att människor i Sverige behöver äta mat av sämre kvalitet. I debattinlägget ges ytterligare en vinkling av frågan genom att fokusera på "frågan om överflödet". Detta är relevant i sammanhanget, men argumentationen är överlag något svepande och därför inte helt övertygande. Lösningen fungerar dock som ett debattinlägg eftersom den läsare som inte håller med om elevens slutsatser ändå ser vad eleven grundar sin åsikt på, och uttalandena kan inspirera till fortsatt debatt.

Det citat som presenteras ur Lindmans text används för att ifrågasätta delar av innehållet i artikeln, vilket gör att källanvändningens relevans tydligt framgår. Hänvisningen är fullständig och innehållet är i sak rättvisande återgivet, även om själva citatet innehåller smärre fel. Att citatet är infogat som ett blockcitat med citattecken påverkar inte bedömningen.

Bedömning Innehåll: C. Debattinlägget innehåller en självbärande och utvecklad argumentation med konkreta exempel som åskådliggör budskapet för läsaren. Den övergripande tesen om konsumtionens fördelar motsägs inte av att eleven också ser nackdelar med överflöd och fri tillgång till varor. Källanvändningens relevans framgår och återgivningen av källtexten är i huvudsak rättvisande. Därmed fungerar innehållet i den tänkta kommunikationssituationen.

Disposition

Lösningen har en tydlig disposition genom att stoffet i huvudsak är logiskt ordnat. I själva inledningen för eleven ett resonemang om förhållandena i många andra länder gentemot förhållandena i Sverige och presenterar också sin tes. Även om anslaget inte är slagkraftigt kan det uppfattas som kontroversiellt och därmed göra en läsare intresserad. Avslutningen är endast ett kortfattat konstaterande som dock är logiskt kopplat till textens budskap. Styckeindelningen är i huvudsak rimlig. Styckena är korrekt markerade med blankrad. Genom att texten framstår som något fragmentarisk och de teman som behandlas inte utvecklas uppnås inte god balans.

Lösningen har också en funktionell textbindning. Stycken binds ihop med fraser som "Vad som står i texten", "Utifrån vad Andreas Fondell har sagt" och "Utöver detta". Orsaker och samband i innehållet framhävs av sammanhangssignaler som "samtidigt", "Dessutom", "medan", "På så sätt" och "det innebär". Detta är tydliga exempel på hur läsaren kan vägledas genom en text.

Bedömning Disposition: C. Dispositionen ger läsaren möjlighet att överblicka innehållet, och textbindningen ger överlag god vägledning. Därmed fungerar dispositionen i den tänkta kommunikationssituationen.

Språk

Språkligt har texten flera kvaliteter och stilnivån är anpassad till kommunikationssituationen. Tydliga värderingar uttrycks genom hela texten. Likaså används väl valda satsadverbial som "Visserligen", "självklart", "troligen" och "onödigt" vilka framhåller nyanser och värderingar. Det återkommande vi-tilltalet och retoriska frågor kan också engagera läsaren.

En annan förtjänst är den varierade och tämligen avancerade meningsbyggnaden. Texten innehåller ett flertal exempel på utbyggda fundament som "Utifrån vad Andreas Fondell har sagt" och "I många andra länder" vilka varvas med korta fundament som "Maten". Detta skapar rytm och ett visst driv i texten. Även på ordnivå finns såväl precision som variation. Normenlig hantering av numerus, genus och kongruens visar på hög grad av grammatisk behärskning.

Enstaka språkliga normavvikelser förekommer, till exempel felaktig ordbildning, felaktig komparation och fel preposition. Dessa fel förtar dock inte det goda helhetsintrycket. Inte heller de meningsbyggnadsfel som trots allt finns påverkar kommunikationen i nämnvärd grad.

Bedömning Språk: A. Språket är varierat och kommunikationen fungerar väl. Ordval och uttryck förstärker de åsikter eleven vill förmedla. Språk och stil är därmed anpassade till kommunikationssituationen.